

Úvod

Zastoupení žen v české politice je dlouhodobě nízké. V mezinárodním srovnání se Česká republika pravidelně umísťuje zhruba v polovině – situace se však mění s každými volbami nejen v ČR, ale i v ostatních hodnocených státech. V žebříčku sestavovaném Meziparlamentní unií¹ je Česká republika v současné době na 83. místě ze 187, spolu s Eritreou. Vzhledem k tomu, že podkladová data pro toto srovnání vycházejí z údajů o zastoupení žen v dolní komoře parlamentu, postihují celkovou situaci v daných státech jen ve velmi hrubých rysech – nepromítají se sem například změny na jiných úrovních politiky.

Ačkoli se v české politice mění mnohé, zastoupení žen zůstává pořád nízké a jejich situace se mění pouze velmi pomalu a nejistě. Pro názornou ilustraci nízkého zastoupení žen v české politice je každá podkapitola první části studie uvedena obrázkem muže a ženy a jejich podílem.

V samotných zastupitelských orgánech je zpravidla více žen, než v těch výkonných (vláda, rady krajů či měst). Typické je také spojování žen s resorty či komisemi a výbory, které odrážejí představu o ženě-pečovatelce. Řada žen tak až na výjimky působí ve výborech a komisích zaměřených na rodinu a na sociální oblast, zdravotnictví, vzdělávání či kulturu. V těchto „měkkých“ resortech politicky dosahují i na ministerské posty (výjimkou byla Vlasta Parkanová a velmi krátce i Karolína Peake na ministerstvu obrany). Silové resorty, jako je vnitra, ale také doprava nebo průmysl a obchod, jsou dosud v České republice pro ženy tabu.

Na zastoupení žen v politice má vliv řada faktorů. Těmi nejvýznamnějšími jsou volební systém² včetně velikosti volebních obvodů a pravidel udělování preferenčních hlasů i s tím související chování voliček a voličů, zastoupení žen na kandidátních listinách (příp. jejich podíl mezi nominovanými v případě většinového volebního systému) a volební úspěch konkrétních politických subjektů.

Další informace k tématu jsou dostupné na webových stránkách Fóra 50 % na adrese www.padesatprocent.cz a v odkazovaných zdrojích.

¹ Celý aktuální žebříček dostupný na <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

² Obecně platí, že poměrné systémy jsou pro zastoupení žen na parlamentní úrovni příznivější než systémy většinové. Ve většinových systémech jsou strany méně ochotné nominovat ženy, protože se obávají porážky ze strany mužského protikandidáta. V poměrných systémech strany naopak nominují osoby ženského pohlaví s cílem vyvážit kandidátní listinu a rozšířit tak řady svých voličů.

1. Vývoj zastoupení žen v rozhodovacích orgánech na evropské, celostátní, krajské a komunální úrovni

1.1. Evropský parlament

76,2 %

23,8 %

Vývoj zastoupení žen v Evropském parlamentu za Českou republiku je ze všech úrovní politiky nejobtížněji hodnotitelný, jelikož volby se v České republice konaly zatím pouze třikrát. Z výsledků těchto voleb se zdá, že **zastoupení žen je spíše nahodilé** a závisí nejen na poměru žen na kandidátních listinách, ale i na jejich pořadí a na počtu mandátů obsazených konkrétními stranami.

Do Evropského parlamentu volí **poměrně³**, kandidující subjekty tedy registrují kandidátní listiny s daným pořadím kandidátů a kandidátek. Voliči a voličky mají možnost toto pořadí změnit prostřednictvím udělování přednostních hlasů, a to **zakroužkováním nejvýše dvou kandidujících** na kandidátní listině volené strany.

Do skrutinia postupuje každý kandidující subjekt, který získal **alespoň 5 % z celkového počtu odevzdaných platných hlasů**. Počet platných hlasů pro každou z politických stran, politických hnutí a koalic, které postoupily do skrutinia, se postupně dělí čísly 1, 2, 3 a dále vždy číslem o 1 vyšším. Vypočte se tolik podílů, kolik kandidátů je uvedeno na hlasovacím lístku; hodnoty podílů se vypočítávají a uvádějí na 2 desetinná místa se zaokrouhlením nahoru.

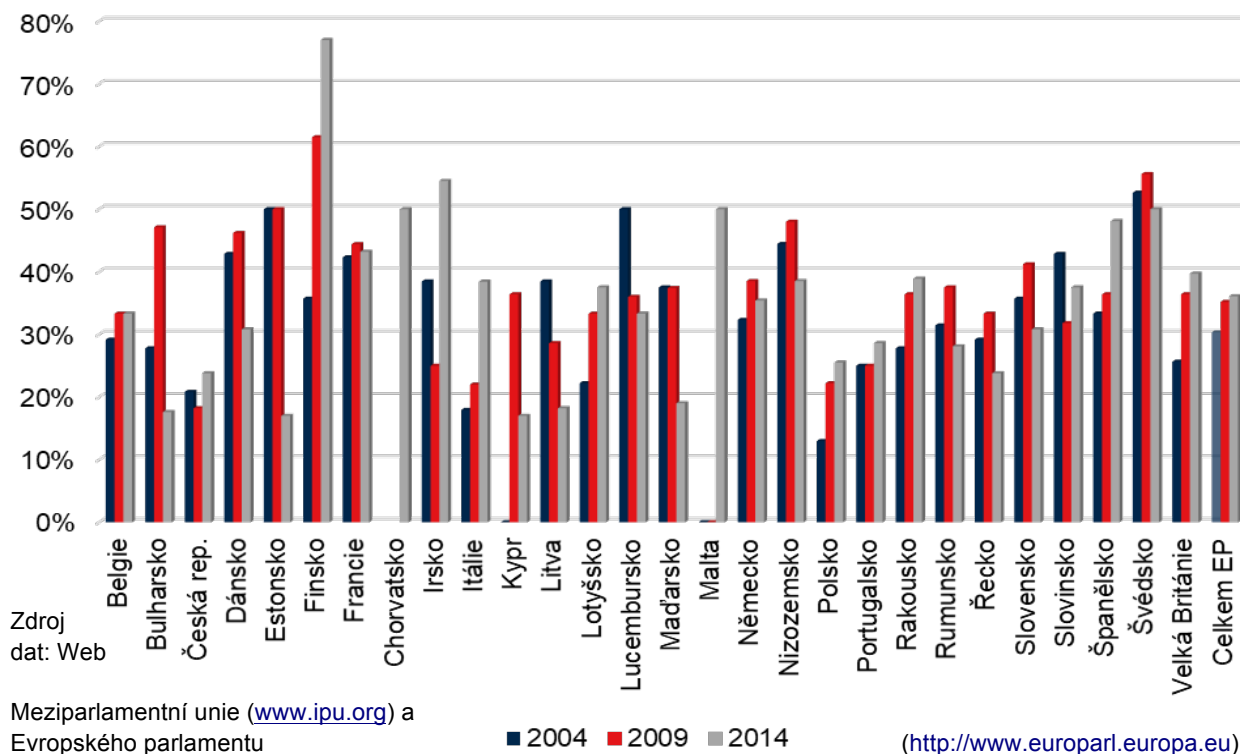
Tyto podíly se následně seřadí sestupně podle velikosti a uvede se seznam tolika podílů, kolik poslanců se volí. V případě rovnosti 2 a více podílů v této řadě je pro jejich pořadí rozhodující počet hlasů pro politickou stranu, politické hnutí nebo koalici, a je-li i tento shodný, rozhodne o pořadí podílu los. Za každý podíl obsažený v seznamu podle odstavce 2 politické straně, politickému hnutí nebo koalici připadne 1 mandát.

Přidělování mandátů konkrétním kandidujícím za daný politický subjekt je dáno **pořadím na kandidátní listině**, jestliže však některý/některá z kandidujících získal/a takový počet **přednostních hlasů, který činí nejméně 5 %** z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, hnutí nebo koalici, připadne mu/jí mandát přednostně. Pokud této podmínce vyhoví více kandidujících, jsou jim přidělovány mandáty postupně v pořadí podle nejvyššího počtu získaných přednostních hlasů; v případě rovnosti počtu přednostních hlasů je rozhodující pořadí na hlasovacím lístku.

³ Volby do Evropského parlamentu upravuje Zákon č. 62/2003 Sb. o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů.

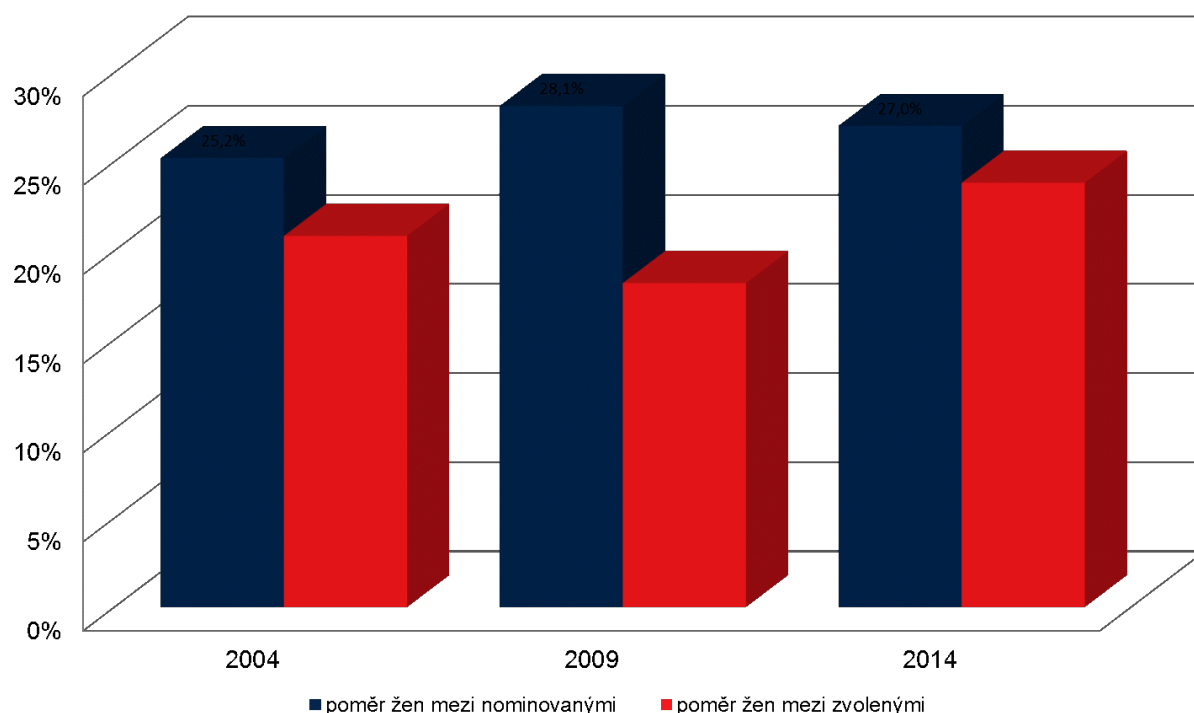
Následující graf zachycuje podíl zvolených žen⁴ za všechny státy v letech 2004, 2009 a 2014, tedy pouze v těch volbách, v nichž se volilo i v České republice.

Graf č. 1: Podíl zvolených žen do Evropského parlamentu v letech 2004–2014 za jednotlivé státy

⁴ Graf zachycuje stav bezprostředně po volbách. Zastoupení žen za jednotlivé státy se mohlo v průběhu volebních období měnit.

Graf č. 2: Vývoj zastoupení žen v Evropském parlamentu za ČR

	2004	2009	2014
poměr žen mezi nominovanými	25,2 %	28,1 %	27,0 %
poměr žen mezi zvolenými	20,8 %	18,2 %	23,8 %

Zdroj dat: ČSÚ

1.2. Celostátní úroveň

V Parlamentu ČR **není situace o mnoho příznivější** než na úrovni evropské. V případě horní komory je uplatňován většinový volební systém, v němž je nominace čistě na politických stranách a voličky a voliči nemají žádnou šanci do ní jakkoli zasáhnout. Na druhé straně častěji kandidují i nezávislí kandidáti či nezávislé kandidátky, jejichž nominace není závislá na vůli politických stran, ale na podpoře veřejnosti. Zastoupení žen v Senátu ale i přesto bývá nižší než v Poslanecké sněmovně, méně se také mění v průběhu volebního období.

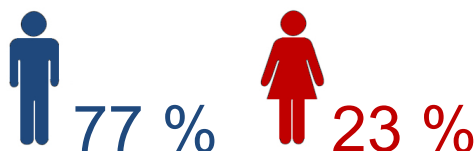
Podobně jako v případě Evropského parlamentu je i zde – i když o něco méně určující – **vliv na konečný poměr žen a mužů v zastupitelských orgánech i ve vládě mají politické strany**. Jak uvidíme dále, voliči a voličky mají jen omezenou možnost ovlivnit, kdo bude nakonec zvolen. Jedinou možností je udělování **preferenčních hlasů**, které však lze využít pouze ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR⁵. Zatím však tato možnost výrazně zapůsobila ve prospěch žen pouze ve volbách do PS PČR v roce 2010. Vzhledem k tomu, že se úprava preferenčního hlasování měnila již několikrát, **nelze tento**

⁵ Podrobnější informace k volebnímu systému uplatňovanému při volbách do jednotlivých komor parlamentu jsou uvedeny v částech 1.2.1 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky a 1.2.2. Senát Parlamentu České republiky.

nástroj považovat za spolehlivé řešení výrazné nevyváženosti na volitelných místech kandidátních listin z hlediska zastoupení žen a mužů.

Dlouhodobě nejhůře na tom z hlediska zastoupení žen byly české vlády. Čtyři byly dokonce sestaveny jako čistě mužské a ve dvou z nich nepůsobila ani jedna žena po celou dobu jejich funkčního období. Nicméně v posledních letech se tato situace mění a zastoupení žen ve vládě již překonává jejich zastoupení v obou komorách Parlamentu ČR (podrobnější informace najdete v kapitole 1.2.3 Ženy v českých vládách).

1.2.1. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Stejně jako v případě Evropského parlamentu se i do dolní komory Parlamentu ČR volí **systémem poměrného zastoupení**⁶. V tomto případě však prošel řadou změn. Rozdíl je i v tom, že není předem stanovený počet obsazovaných mandátů ve volebních krajích, ale je vypočten na základě tzv. **republikového mandátového čísla**⁷. Tím se dělí celkový počet platných hlasů odevzdaných v každém volebním kraji – takto celé vypočtené číslo takto je počtem mandátů, které připadají jednotlivým volebním krajům (pokud takto nejsou rozděleny všechny mandáty, připadají ty zbylé postupně volebním krajům, které vykazují největší zbytek dělení; při rovnosti zbytků rozhoduje los).

Do skrutinia postupují ty politické strany⁸, které získaly **nejméně 5 % všech platných hlasů**⁹. Stejně jako v případě voleb do EP i zde jsou nejdříve mandáty v jednotlivých volebních krajích stejnou metodou¹⁰ rozděleny mezi kandidující subjekty postoupivší do skrutinia. Pro přidělování mandátů konkrétním kandidujícím je opět rozhodující pořadí na

⁶ Volby upravuje Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky.

⁷ Na základě výsledků hlasování je sečten celkový počet platných hlasů, které byly ve všech volebních krajích odevzdaný pro všechny kandidující subjekty, a tento součet je vydělen počtem mandátů v Poslanecké sněmovně. Číslo takto vypočtené a zaokrouhlené na jednotky je republikovým mandátovým číslem.

⁸ Volební koalice složené ze dvou subjektů musejí získat nejméně 10 % z celkového počtu platných hlasů, tříčlenné koalice nejméně 15 % a čtyř- a vícečlenné koalice pak nejméně 20 % všech platných hlasů.

⁹ V případě, že by na základě této podmínky nepostoupily do skrutinia alespoň dvě politické strany, resp. jedna politická strana a jedna koalice nebo alespoň dvě koalice, snižuje se kvórum na 4 % u politických stran a na 6 %, 8 %, resp. 10 % v případě koalic. Pokud by ani tak nepostoupily do skrutinia dva různé volební subjekty, snižuje se hranice o další procento.

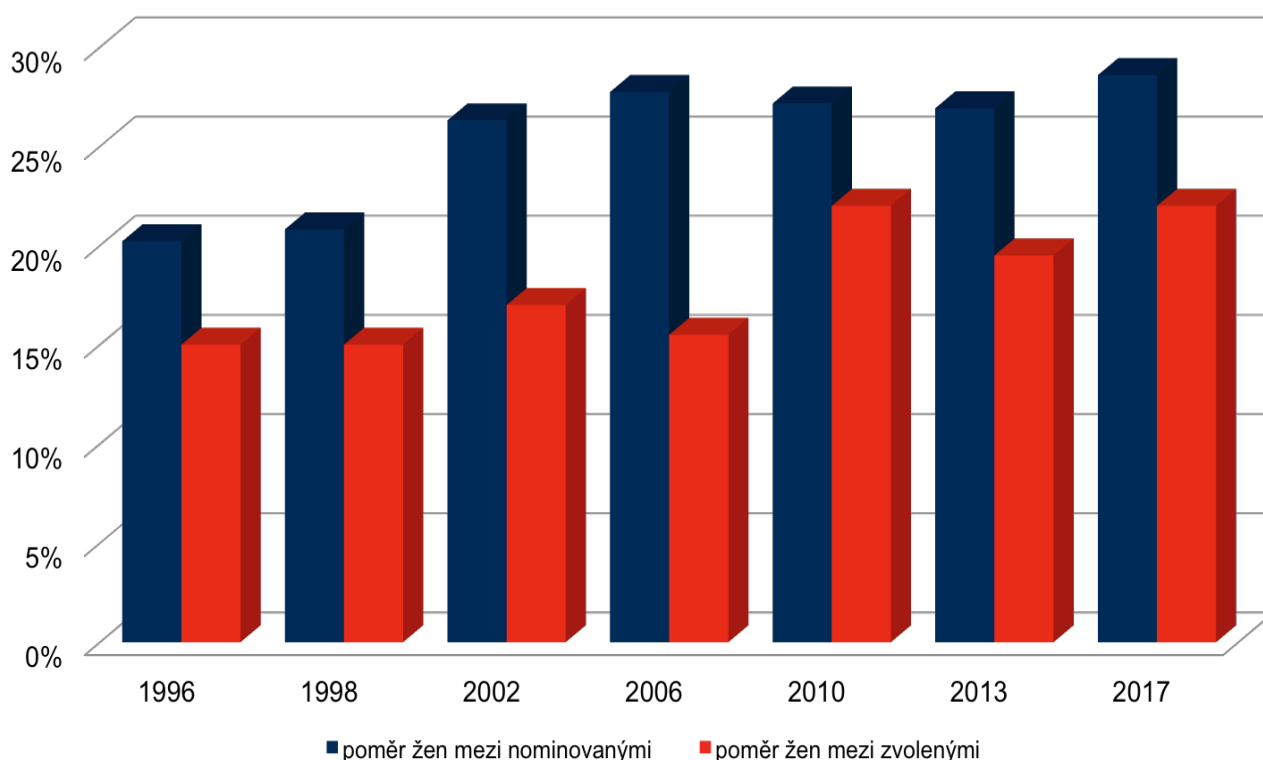
¹⁰ Počet platných hlasů pro každý z kandidujících subjektů, které postoupily do skrutinia, se v rámci každého volebního kraje postupně dělí čísly 1; 2; 3 a dále vždy číslem o 1 vyšším. Vypočte se tolik podílů, kolik kandidátů je uvedeno na hlasovacím lístku, nezapočítávají se však kandidáti, kteří se kandidatury po zaregistrování kandidátní listiny vzdali nebo byli odvoláni. Hodnoty podílů se vypočítávají a uvádějí na 2 desetinná místa se zaokrouhlením nahoru. Všechny vypočtené podíly jsou seřazeny sestupně a je uveden seznam tolika podílů, kolik mandátů připadlo volebnímu kraji. V případě rovnosti 2 a více podílů v této řadě je pro jeho pořadí rozhodující počet hlasů ve volebním kraji, a je-li i tento shodný, rozhodne o pořadí podílu los. Za každý podíl obsažený v seznamu je kandidujícímu subjektu přikázán 1 mandát.

kandidátní listině nebo počet přednostních hlasů. V případě, že kandidující získá takový počet **přednostních hlasů**, který činí **nejméně 5 %** z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, hnutí nebo koalici, případně mu/jí mandát přednostně. V případě voleb do PS PČR lze však podle současné právní úpravy udělit **až 4 preferenční hlasy** prostřednictvím zakroužkování jména daného/ho kandidáta/ky na hlasovacím lístku vybraného volebního subjektu.

Způsob hlasování a přidělování mandátů ve volbách do dolní komory Parlamentu ČR prošel **změnami**, které měly vliv i na zastoupení žen. Současná podoba hlasování a přidělování mandátů v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky platí až od roku 2010. **Zvýšení počtu volebních obvodů ženským kandidátkám situaci spíše zhoršilo** (systém zde vykazuje znaky většinového systému, který je pro ženy méně výhodný než poměrný), poslední **změna charakteru kandidátních listin z roku 2010** ukázala, že **oslabení pořadí na kandidátní listině ženám výrazně prospělo**, což se ostatně skutečně ukázalo hned v následujících volbách.

Podívejme se tedy na vývoj zastoupení žen v Poslanecké sněmovně. Oproti volbám do Evropského parlamentu, které se dosud v České republice konaly pouze dvakrát, lze v případě Sněmovny sledovat dlouhodobější trend. Již z následujícího grafu je však zřejmé, že **vývoj dosud nebyl lineární** a zastoupení žen se volby od voleb více či méně proměňovalo. Stejně tak se proměňoval i celkový poměr nominovaných žen, i když platí, že od roku 2002 neklesl na úroveň předchozích dvou voleb, kdy nedosahoval ani jedné čtvrtiny.

Graf č. 3: Poměr žen mezi nominovanými a zvolenými do PS PČR v letech 1996–2017

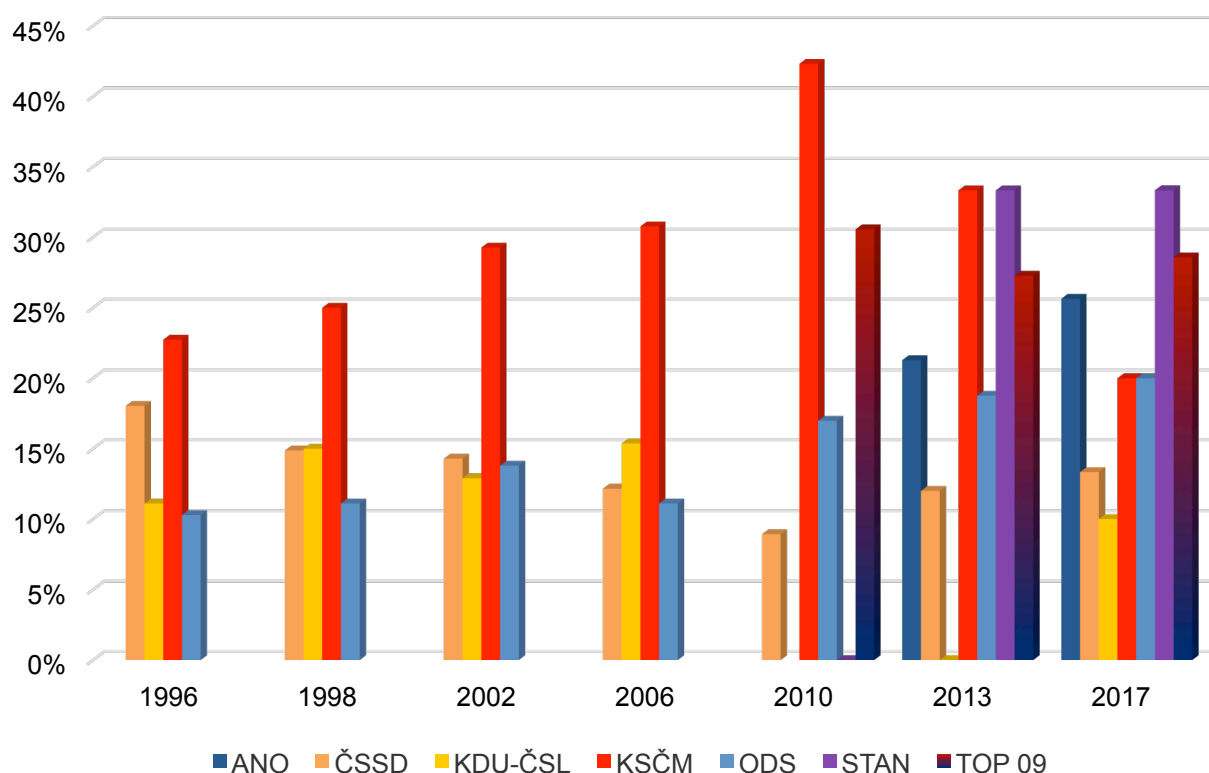

	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017
poměr žen mezi nominovanými	20,2 %	20,8 %	26,3 %	27,7 %	27,2 %	26,9 %	28,6 %
poměr žen mezi zvolenými	15,0 %	15,0 %	17,0 %	15,5 %	22,0 %	19,5 %	22,0 %

Zdroj dat: ČSÚ

Červený sloupec grafu zachycuje situaci bezprostředně po volbách, zastoupení žen se však během volebního období měnilo – např. před volbami v roce 2010 činilo aktuální zastoupení žen ve Sněmovně 18 %. Ženy jsou totiž často v pozici náhradnic (tedy na prvních nevolitelných místech kandidátních listin), a pokud se v průběhu volebního období z nějakého důvodu uvolní, často se tímto způsobem dostávají do zastupitelských orgánů ženy a jejich zastoupení se tedy zvyšuje. V současné době činí vzhledem k personálním obměnám zastoupení žen v dolní komoře 23 %.

Graf č. 4: Vývoj zastoupení žen v PS PČR v letech 1996–2017 za vybrané* politické subjekty

**Do grafu jsou zahrnuty pouze strany, které měly v PSP ČR zastoupení déle než jedno volební období.*

Zdroj dat: ČSÚ

1.2.2. Senát Parlamentu ČR

80,2 %

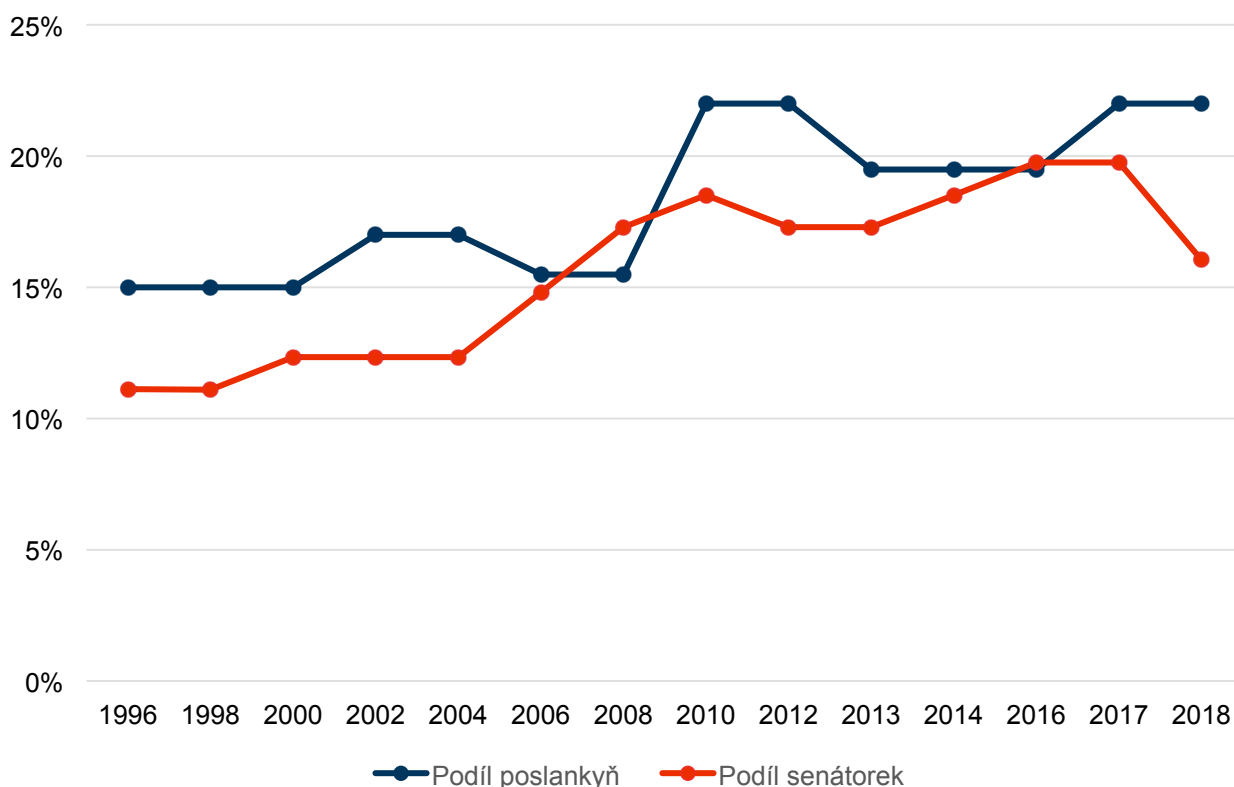

19,8 %

V případě horní komory Parlamentu ČR je uplatňován na rozdíl od dvou předchozích zastupitelských orgánů dvoukolový absolutně **většinový volební systém**¹¹. Česká republika je pro účel voleb do Senátu rozdělena do 81 obvodů – na každý volební obvod pak připadá jeden mandát. K získání mandátu je potřeba obdržet v daném volebním obvodu absolutní většinu, z tohoto důvodu probíhá volba zpravidla **dvoukolově**. Pokud žádný/á z kandidujících nezíská v prvním kole nadpoloviční většinu hlasů, koná se kolo druhé, do nějž postupují dva/dvě nejúspěšnější kandidující (tj. kandidující s nejvyšším ziskem hlasů). Senátorky a senátoři jsou voleni na šest let, volby však probíhají každé dva roky a vždy se v nich obmění třetina mandátů (zástupci a zástupkyně 27 obvodů). Pokud mandát v průběhu funkčního období z nějakého důvodu zanikne, jsou v daném obvodu vyhlášeny nové doplňovací volby.

Jak již bylo řečeno, volební systém je jedním z faktorů konečného zastoupení žen v rozhodovacích orgánech. I v českém kontextu se ukazuje, že **poměrný systém je k ženám příznivější než systém většinový**. Když porovnáme zastoupení žen v obou komorách parlamentu ve volebních letech do dolní komory, bylo **zastoupení žen v Poslanecké sněmovně zpravidla vyšší než v Senátu** (viz Graf č. 5).

Graf č. 5: Srovnání zastoupení žen v horní a dolní komoře Parlamentu ČR v letech 1996–2018

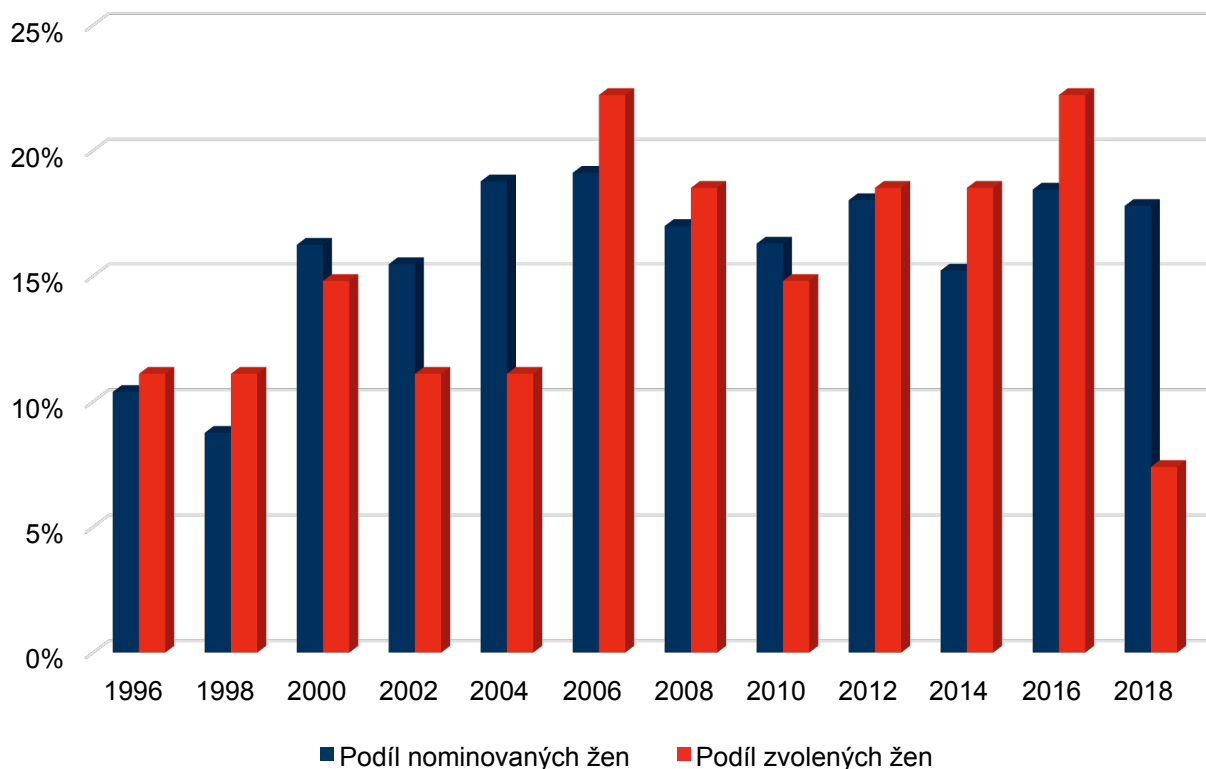
Zdroj dat: ČSÚ

Z následujícího grafu je patrné, že v případě horní komory je **vývoj zastoupení žen mezi nominovanými i zvolenými ještě nahodilejší než v případě Poslanecké sněmovny**. Poměr žen mezi nominovanými se proměňoval stejně jako poměr žen mezi zvolenými senátory a senátorkami. **Nejúspěšnější byly ženské kandidátky v letech 2006 a 2016,**

¹¹ Volby upravuje Zákon č. 247/1995 Sb. o volbách do Parlamentu České republiky.

kdy jich bylo zvoleno celkem šest (22 %). Naopak v roce 2018 byly zvoleny pouze 2 ženy ve všech 27 obvodech, což činí 7 %. Vzhledem k tomu, že volby probíhají vždy jen ve třetině obvodů (s výjimkou prvních voleb v roce 1996), neodpovídá poměr mezi zvolenými (Graf č. 6) celkovému zastoupení žen v Senátu v daném volebním období (Graf č. 7).

Graf č. 6: Poměr žen mezi nominovanými a zvolenými do Senátu PČR v letech 1996–2018

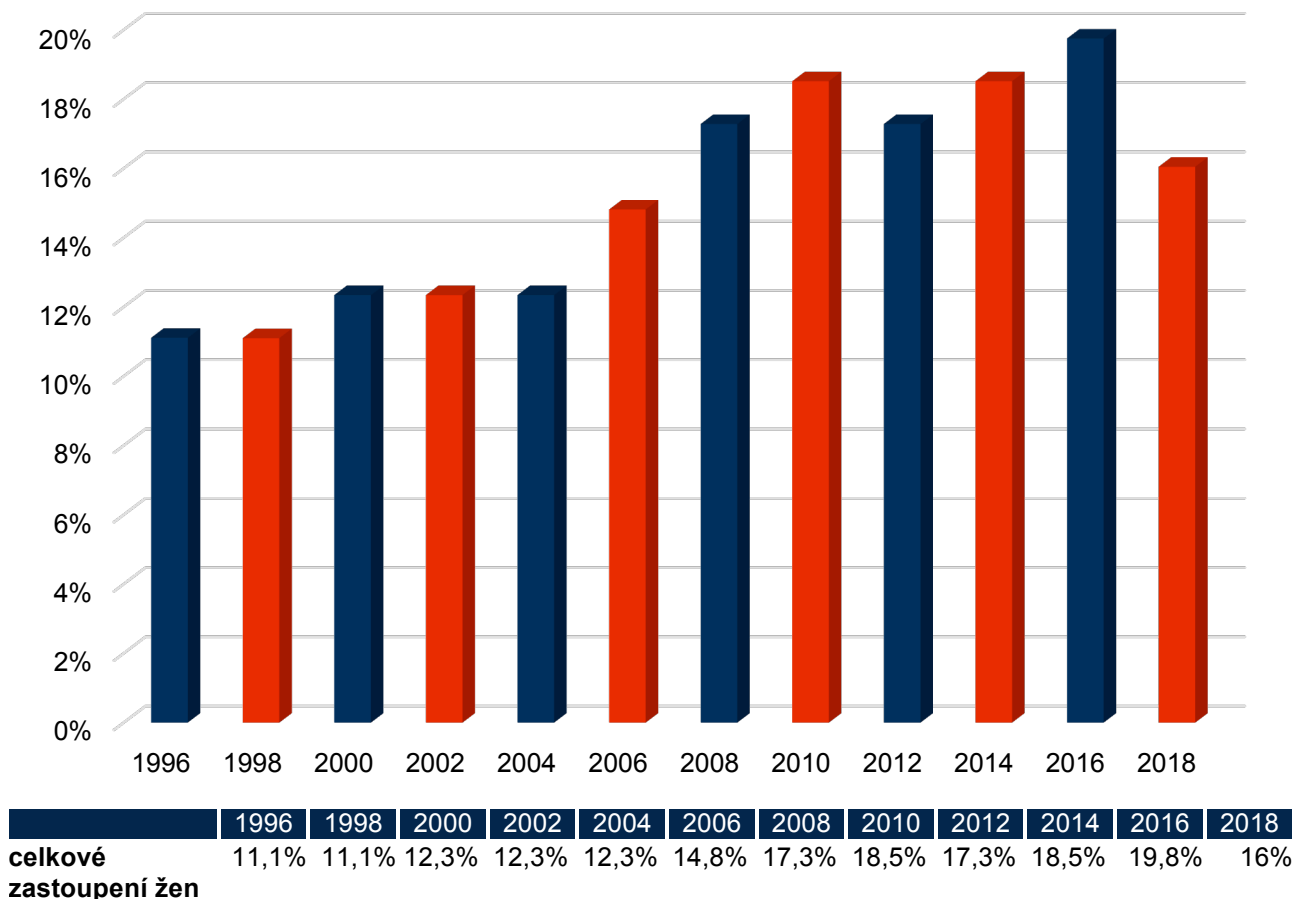

	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
podíl nominovaných žen	10,4%	8,8%	16,3%	15,5%	18,8%	19,1%	17,0%	16,3%	18,0%	15,2%	18,5%	17,8%
podíl zvolených žen	11,1%	11,1%	14,8%	11,1%	11,1%	22,2%	18,5%	14,8%	18,5%	18,5%	22,2%	7,4%

Zdroj dat: ČSÚ

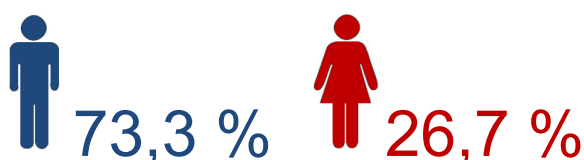
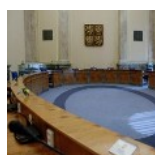
Jasný pozitivní vývoj nelze sledovat ani v případě **srovnání zastoupení žen v Senátu**. V prvních volebních obdobích bylo složení co do zastoupení žen a mužů poměrně stabilní – v prvních dvou obdobích tvořily ženy v horní komoře 11 %, v roce 2003 pak došlo k mírnému nárůstu o 1,4 procentního bodu. **Od roku 2006 pak zastoupení žen narůstalo skokově** – nejprve na necelých 15 %, po následujících volbách v roce 2008 o dalšího 2,5 procentního bodu a v roce 2010 dosáhlo 18,5 %. V tomto roce zastupovaly ženy celkem 15 volebních obvodů. V roce 2012 se dosud pozitivní trend mírně zvrátil a zastoupení žen kleslo na 17,3 %. Toto snížení bylo dáno zejména tím, že se volilo ve stejných obvodech jako v roce 2006, kdy byly ženy z hlediska volebního výsledku nejúspěšnější (viz Graf č. 7). O dva roky později se však zastoupení žen opět zvýšilo na 18,5 % a po následujících volbách **v roce 2016 dosáhlo svého historického maxima – 19,8 %**. V roce 2018 pak opět došlo k výraznému snížení zastoupení žen v Senátu, a to o 3,8 procentního bodu.

Graf č. 7: Vývoj zastoupení žen v Senátu PČR v letech 1996–2018

Zdroj dat: ČSÚ

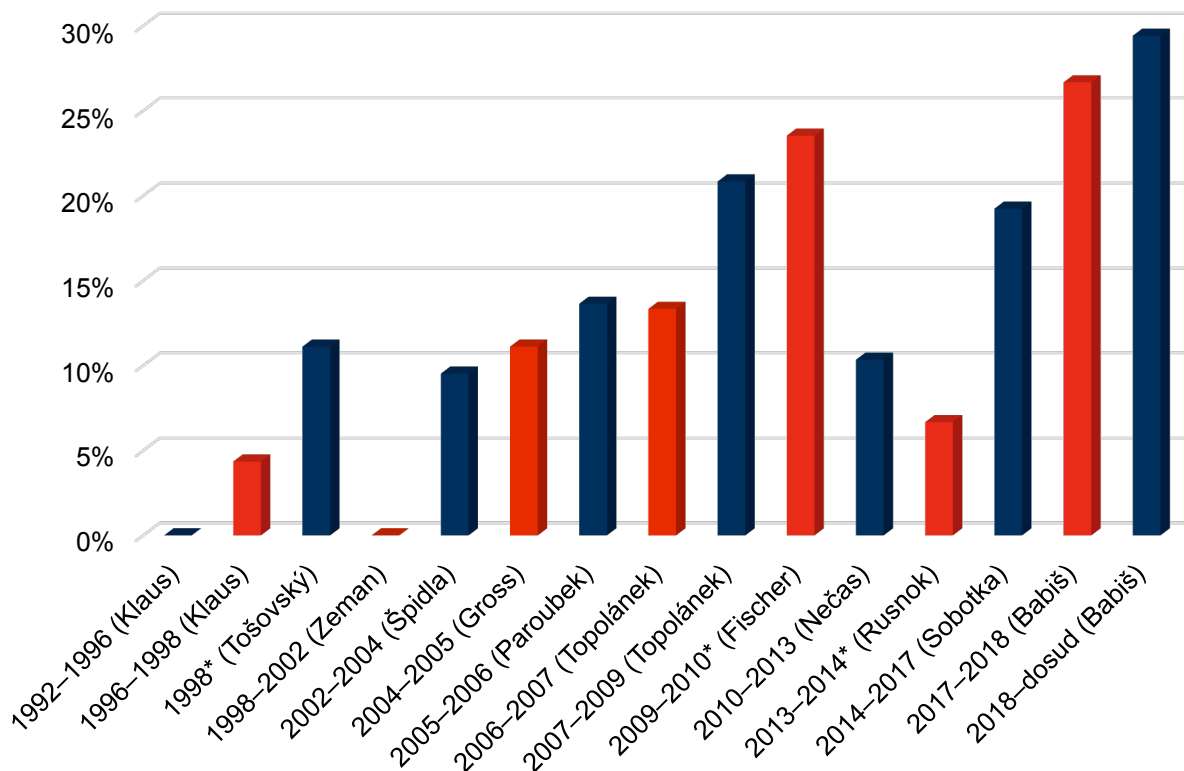
1.2.3. Ženy v českých vládách

V úvodu bylo řečeno, že **zastoupení žen v exekutivě je zpravidla nižší než ve volených funkcích**. V předchozí části jsme také viděli, že zastoupení žen v dolní komoře Parlamentu ČR bylo většinou nižší než v Senátu PČR. Nicméně v případě vlády **není takové srovnání jednoduché**. Zejména proto, že **složení vlád se často měnilo** a s ním se výrazně měnilo i zastoupení žen. Zcela jiná tak mohla být situace při jmenování vlády a při konci jejího funkčního období. Ilustrativní je z tohoto pohledu vláda premiéra Petra Nečase, která byla v červenci roku 2010 jmenována jako čistě mužská a po třech letech, v době podání demise, tvořily ženy téměř 19 % ze všech členek a členů vlády.

Zastoupení žen v českých vládách se do značné míry podobá celkové mnohdy chaotické situaci na české politické scéně – zejména v nejvyšších patrech politiky. Podobně jako v případě Parlamentu ČR se ani zastoupení žen ve vládě **nevyvíjelo lineárně** (viz Graf č. 8). Nelze vysledovat ani korelaci mezi zastoupením žen a skutečností, zda jde o vládu politickou, či úřednickou, které byly od roku 1992 jmenovány celkem tři.

Graf č. 8: Vývoj zastoupení žen ve Vládě ČR v letech 1992–2018

*úřednická vláda

Zdroj dat: Webové stránky Vlády ČR (www.vlada.cz)

Celkem **čtyři vlády** – tedy více než čtvrtina dosud jmenovaných – **byly sestaveny bez jediné ministryně**. V první vládě Václava Klause v letech 1992–1996 a v menšinové vládě Miloše Zemana¹² mezi lety 1998 až 2002 nebyla žádná žena po celé funkční období. I druhá vláda Václava Klause byla původně jmenována jako čistě mužská, zhruba po půl roce od jejího jmenování přišla do vlády jedna ministryně. Podobně i do vlády Petra Nečase byly ženy jmenovány až v průběhu jejího funkčního období – dvě z toho na ministerské pozice a jedna na post místopředsedkyně vlády a předsedkyně její Legislativní rady¹³. Z následující tabulky je patrné, že naopak největší podíl žen prošel současnou vládou Andreje Babiše.

¹² Premiér Miloš Zeman se k absenci žen ve své vládě několikrát vyjadřoval; označoval ji jako „vládu sebevrahů“: „Tato vláda bude přinejmenším v následujících dvou letech vládou sebevrahů.“ (Televizní noviny 18. 7. 1998). Fakt, že v ní nesedí žádná žena, měl být tedy chápán jako galantní krok, což dokladuje pokračování citovaného výroku: jakmile vláda „zvládne ty nejtěžší problémy, které jí zanechala minulost, tak věřím, že ženy nastoupí do míst uvolněných muži“ (Vodrážka, M. *Esej o politickém harémismu: kritická zpráva o stavu feminismu v Čechách*. Brno: Zvláštní vydání, 1999). Že s ženami ve vládě Miloš Zeman nepočítal, naznačuje i další výrok: „Až budeme sestavovat vládu manekýnů, bezesporu tam budou hezčí a štíhlí muži. Tato vláda, pane redaktore, není vládou manekýnů.“ (Televizní noviny 16. 8. 1998).

¹³ Karolína Peake byla velmi krátce i v čele resortu obrany.

Tabulka č. 1: Zastoupení žen v českých vládách 1992–2018

Premiér	Funkční období		Počet členů/ek vlády*	Celkový počet žen*	Celkový podíl žen*	Počet ministryň po celé období
	od	do				
Václav Klaus	1992	1996	25	0	0,0 %	0
Václav Klaus	1996	1998	23	1	4,3 %	0
Josef Tošovský	1998	1998	18	2	11,1 %	2
Miloš Zeman	1998	2002	27	0	0,0 %	0
Vladimír Špidla	2002	2004	21	2	9,5 %	1
Stanislav Gross	2004	2005	18	2	11,1 %	2
Jiří Paroubek	2005	2006	22	3	13,6 %	2
Mirek Topolánek	2006	2007	15	2	13,3 %	2
Mirek Topolánek	2007	2009	24	5	20,8 %	1
Jan Fischer	2009	2010	21	4	19,0 %	0
Petr Nečas	2010	2013	29	3	10,3 %	0
Jiří Rusnok	2013	2013	15	1	6,7 %	1
Bohuslav Sobotka	2013	2017	26	5	19,2 %	1
Andrej Babiš	2017	2018	15	4	26,7 %	4
Andrej Babiš	2018	dosud	17	5	29,4 %	3
Celkem (1992–dosud)			316	39	12,3 %	20

*za celé funkční období vlády

Zdroj dat: Webové stránky Vlády ČR (www.vlada.cz)

Tabulka č. 2: Ministryně v českých vládách a jejich funkční období (1992–2018)

Vláda	Funkční období	Ministryně a období jejich působení ve vládě
vláda Václava Klause I.	2. 7. 1992 – 4. 7. 1996	–
vláda Václava Klause II.	4. 7. 1996 – 2. 1. 1998	Vlasta Parkanová (7. 1. 1997 – 2. 1. 1998)
úřednická vláda Josefa Tošovského	2. 1. 1998 – 17. 7. 1998	Vlasta Parkanová (2. 1. 1998 – 17. 7. 1998) Zuzana Roithová (2. 1. 1998 – 17. 7. 1998)
vláda Miloše Zemana	22. 7. 1998 – 12. 7. 2002	–
vláda Vladimíra Špidly	15. 7. 2002 – 4. 8. 2004	Petra Buzková (15. 7. 2002 – 4. 8. 2004) Marie Součková (15. 7. 2002 – 14. 4. 2004)
vláda Stanislava Grosse	4. 8. 2004 – 25. 4. 2005	Petra Buzková (4. 8. 2004 – 25. 4. 2005) Milada Emmerová (4. 8. 2004 – 25. 4. 2005)
vláda Jiřího Paroubka	25. 4. 2005 – 16. 8. 2006	Dana Bérová (25. 4. 2005 – 16. 8. 2006) Petra Buzková (25. 4. 2005 – 16. 8. 2006) Milada Emmerová (25. 4. 2005 – 12. 10. 2005)
vláda Mirka Topolánka I.	4. 9. 2006 – 9. 1. 2007	Miroslava Kopicová (4. 9. 2006 – 9. 1. 2007) Milena Vicenová (4. 9. 2006 – 9. 1. 2007)
vláda Mirka Topolánka II.	9. 1. 2007 – 8. 5. 2009*	Dana Kuchtová (9. 1. 2007 – 4. 10. 2007) Vlasta Parkanová (9. 1. 2007 – 8. 5. 2009) Džamila Stehlíková (9. 1. 2007 – 23. 1. 2009) Helena Třeštíková (9. 1. 2007 – 26. 1. 2007) Dana Filipiová (23. 1. 2009 – 8. 5. 2009)

Vláda	Funkční období	Ministryně a období jejich působení ve vládě
úřednická vláda Jana Fischera	9. 4. 2009 – 13. 7. 2010**	Dana Jurásková (8. 5. 2009 – 13. 7. 2010) Miroslava Kopicová (8. 5. 2009 – 13. 7. 2010) Daniela Kovářová (8. 5. 2009 – 13. 7. 2010) Růt Bízková (15. 4. 2010 – 13. 7. 2010)
vláda Petra Nečase	13. 7. 2010 – 10. 7. 2013	Karolína Peake (30. 6. 2011 – 10. 7. 2013) Alena Hanáková (20. 12. 2011 – 10. 7. 2013) Ludmila Müllerová (16. 11. 2012 – 10. 7. 2013)
úřednická vláda Jiřího Rusnoka	10. 7. 2013 – 29. 1. 2014***	Marie Benešová (10. 7. 2013 – 29. 1. 2014)
vláda Bohuslava Sobotky	29. 1. 2014 – 13. 12. 2017	Helena Válková (29. 1. 2014 – 1. 3. 2015) Michaela Marksová (29. 1. 2014 – 13. 12. 2017) Kateřina Valachová (5. 6. 2015 – 21. 6. 2017) Karla Šlechtová (3. 10. 2014 – 13. 12. 2017) Věra Jourová (29. 1. 2014 – 3. 10. 2014)
vláda Andreje Babiše I.	13. 12. 2017 – 27. 6. 2018****	Karla Šlechtová (13. 12. 2017 – 27. 6. 2018) Alena Schillerová (13. 12. 2017 – 27. 6. 2018) Jaroslava Němcová (13. 12. 2017 – 27. 6. 2018) Karla Dostálová (13. 12. 2017 – 27. 6. 2018)
vláda Andreje Babiše II.	27. 6. 2018 – dosud	Alena Schillerová (27. 6. 2018 – dosud) Jana Maláčová (30. 7. 2018 – dosud) Marta Nováková (27. 6. 2018 – dosud) Tat'ána Malá (27. 6. 2018 – 10. 7. 2018) Klára Dostálová (27. 6. 2018 – dosud)

*od 26. 3. 2009 do 8. 5. 2009 vláda v demisi

** od 25. 6. 2010 do 13. 7. 2010 vláda v demisi

***od 13. 8. 2013 do 29. 1. 2014 vláda v demisi

**** od 24. 1. 2018 do 6. 6. 2018 vláda v demisi (po 6.6. znovu jmenován do funkce a pověřen sestavením vlády)

Zdroj dat: Webové stránky Vlády ČR (www.vlada.cz)

Pozice žen v exekutivě bývá obecně až na výjimky horší než ve volených orgánech. Ještě horší situace je pak ve vrcholných vládních pozicích. Česká republika dosud neměla jedinou premiérku, ženy se dosud dostaly pouze do funkce místopředsedkyň vlády. Jako první tuto funkci vykonávala Vlasta Parkanová, a to od ledna do března 2009 v koaliční vládě premiéra Topolánka. Historicky druhou místopředsedkyní vlády byla Karolína Peake, která tuto funkci vykonávala od července 2011 do července 2013 a působila zároveň jako vůbec první žena v pozici předsedkyně Legislativní rady vlády. Druhou ženou jmenovanou do čela Legislativní rady vlády byla Marie Benešová, ministryně spravedlnosti v úřednické vládě Jiřího Rusnoka.

1.3. Krajská a komunální politika

Na krajské a zejména komunální politice je zastoupení žen oproti celostátní úrovni příznivější. Platí však, že čím menší samospráva, tím víc je v ní zastoupeno žen. Nejlépe to lze ilustrovat na porovnání zastoupení žen v zastupitelstvech měst a obcí, kde panuje velký rozdíl mezi statutárními městy a menšími obcemi. Vysledovat lze i rozdíl mezi zastupitelskými a výkonnými funkcemi – v čele krajů a statutárních měst je méně žen než v zastupitelstvech na této úrovni.

1.3.1 Zastupitelstva krajů

Současné uspořádání České republiky do 13 krajů (k nimž je připočítáno ještě hlavní město Praha¹⁴) platí od roku 2000. Stejně jako v případě Evropského parlamentu a Poslanecké sněmovny se i do zastupitelstev krajů volí **poměrně**¹⁵ a funkční období je čtyřleté. Podobně jako v případě voleb do dolní komory Parlamentu ČR mohou voliči a voličky udělovat **preferenční hlasy**, a to prostřednictvím zakroužkování pořadových čísel **nejvýše u čtyř kandidujících**. Stejně je i to, že do skrutinia postupují pouze ty politické subjekty, které v rámci kraje získaly **alespoň 5 % z celkového počtu platných hlasů** v kraji.

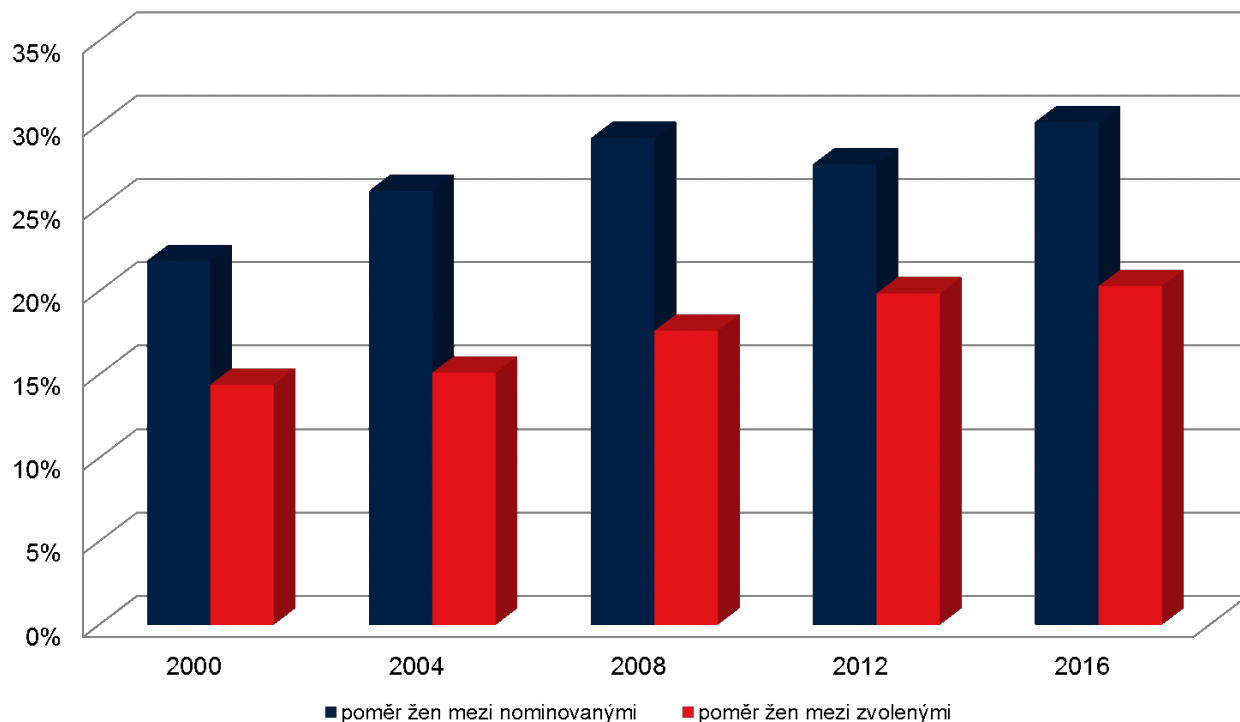
V rámci jednotlivých politických stran, hnutí a koalic případnou mandáty konkrétním kandidujícím podle pořadí, jak jsou uvedeni na hlasovacím lístku. Jestliže však kandidující získal/a takový **počet přednostních hlasů, který činí nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů** odevzdaných pro daný politický subjekt v rámci kraje, připadne mu/jí mandát přednostně. Pokud tuto podmínku splní více kandidujících, připadají jim mandáty v pořadí podle nejvyššího počtu získaných přednostních hlasů. V případě rovnosti počtu preferenčních hlasů je rozhodující pořadí na kandidátní listině.

Volby do zastupitelstev krajů dosud probíhaly pouze pětikrát a **ženy** v nich v celkovém zastoupení **dosáhly pětinového podílu až v posledních volbách v roce 2016**. Na rozdíl od vyšších úrovní politiky se však podíl žen v zastupitelských orgánech krajů volby od voleb dosud stále mírně zvyšoval.

¹⁴ Volby do zastupitelstva hl. m. Prahy však probíhají ve stejných termínech a stejným volebním systémem jako do zastupitelstev měst a obcí, proto se jim budeme věnovat až v následující části.

¹⁵ Volby do zastupitelstev krajů se řídí zákonem č. 130/2000 Sb.

Graf č. 9: Poměr žen mezi nominovanými a zvolenými do zastupitelstev krajů v letech 2000–2016

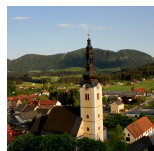

	2000	2004	2008	2012	2016
poměr žen mezi nominovanými	21,8 %	26,0 %	29,2 %	27,6 %	30,1 %
poměr žen mezi zvolenými	14,4 %	15,1 %	17,6 %	19,9 %	20,3 %

Zdroj dat: ČSÚ

Do výkonných funkcí je voleno ještě méně žen než do zastupitelských orgánů. V prvních dvou volbách, kdy tyto funkce obsadili zástupci ODS a KDU-ČSL, nebyla do čela krajů zvolena žádná žena. První hejtmanky tak byly zvoleny až v roce 2008 za ČSSD – **Milada Emmerová**¹⁶ v Plzeňském kraji a krátce po ní **Jana Vaňhová** v kraji Ústeckém. Funkci hejtmanky vykonávala po odstoupení Davida Ratha krátce i **Zuzana Moravčíková** ve středočeském kraji. Po volbách v roce 2016 byla do čela krajů zvoleny i dvě hejtmanky za hnutí ANO – **Jaroslava Pokorná Jermanová** ve Středočeském a **Jana Vildumetzová** v Karlovarském kraji. Na post hejtmanky byla zvolena i **Ivana Stráská** (ČSSD) v Jihočeském kraji. Ostatní kraje byly dosud vedeny pouze muži.

1.3.2. Zastupitelstva měst a obcí

72,9 %

27,1 %

V zastupitelstvech měst a obcí je **tradičně zastoupeno žen nejvíce**. Jak již bylo naznačeno v úvodu této podkapitoly, je však potřeba rozlišovat mezi statutárními městy, kde je zastoupení žen podobné vyšším úrovním politiky, a menšími městy a obcemi.

¹⁶ Ta se však své funkce po necelých dvou letech vzdala, když byla zvolena do Poslanecké sněmovny PČR.

Do zastupitelstev měst a obcí se volí **poměrným systémem** a jde o jediné volby v České republice, které umožňují volbu napříč kandidátními listinami jednotlivých volebních stran¹⁷. Pro celý volební obvod existuje **jediný hlasovací lístek složený z kandidátních listin jednotlivých volebních stran**. Platné úpravy hlasovacího lístku jsou ze zákona možné tři:

1. označení křížkem před jmény jednotlivých kandidujících až do výše počtu členů/ek zastupitelstva **napříč** jednotlivými volebními stranami
2. označení křížkem před názvem **nejvýše jedné** volební strany
3. označení křížkem před názvem **nejvýše jedné volební strany** a křížkem před jmény **jednotlivých kandidujících za jiné volební strany**

Při sčítání volebních hlasů se v případě, že je označena jak strana, tak jednotliví kandidující za tuto stranu, připočítá hlas pouze volební straně a k označení jednotlivých kandidujících se nepřihlíží. Hlasy jsou sčítány jak pro jednotlivé kandidující, tak pro celé volební strany.

Hlasy pro volební strany se pak počítají následovně:

1. jsou-li na kandidátní listině označena jen jména **jednotlivých kandidujících**, přičte se straně tolik hlasů, kolik kandidujících je za danou stranu označeno
2. je-li na kandidátní listině křížkem označena pouze jedna **volební strana**, přičte se straně nejvýše tolik hlasů, kolik je mandátů v zastupitelstvu¹⁸
3. je-li označena **jak jedna volební strana, tak jednotliví kandidující** z ostatních stran, přičte se ostatním volebním stranám tolik hlasů, kolik je na jejich kandidátní listině označených jednotlivých kandidujících a označená volební strana získává tolik hlasů, kolik činí rozdíl mezi celkovým počtem mandátů v zastupitelstvu a počtem označených jednotlivých kandidujících z ostatních volebních stran

Pro účely přidělování mandátů konkrétním kandidujícím je pak potřeba znát počet hlasů, který obdrželi. Hlasy pro jednotlivé kandidující se počítají takto:

1. jsou-li na kandidátní listině označena **pouze jména jednotlivých kandidujících**, přičte se každé/mu takto označené/mu kandidující/mu jeden hlas
2. je-li na kandidátní listině křížkem označena **pouze jedna volební strana**, přičte se hlas každé/mu kandidující/mu dle pořadí na kandidátní listině, přičemž číslo poslední/ho kandidující/ho je shodné s celkovým počtem mandátů v zastupitelstvu
3. je-li označena **jak jedna volební strana, tak jednotliví kandidující** z ostatních stran, přičítá se po jednom hlasu každé/mu jednotlivé/mu kandidující/mu z ostatních volebních stran, za označenou volební stranu se přičítá po jednom hlasu v pořadí dle hlasovacího lístku tolika kandidujícím označené volební strany, kolik činí rozdíl počtu volených členů/ek zastupitelstva a počtu jednotlivě označených kandidujících

¹⁷ Volby upravuje zákon č. 491/2001 Sb.

¹⁸ V případě, že volební strana nominovala méně kandidujících, než je počet členů/ek zastupitelstva, přičte se jí jeden hlas za každou kandidující osobu.

Poté, co jsou známy jak počty hlasů odevzdané pro jednotlivé volební strany, tak pro jednotlivé kandidující, jsou rozdělovány mandáty – nejprve volebním stranám, poté konkrétním kandidujícím. **Do skrutinia postupují pouze ty volební subjekty**, jejichž kandidátní listina získala **více než 5 %** z celkového počtu hlasů vyděleného počtem volených zastupitelů/ek a vynásobeného počtem kandidujících za danou volební stranu, maximálně však počtem rovným počtu volených zastupitelů/ek. K hlasům pro kandidující za politické subjekty, které této podmínce nevyhovují, se již dále nepřihlíží.

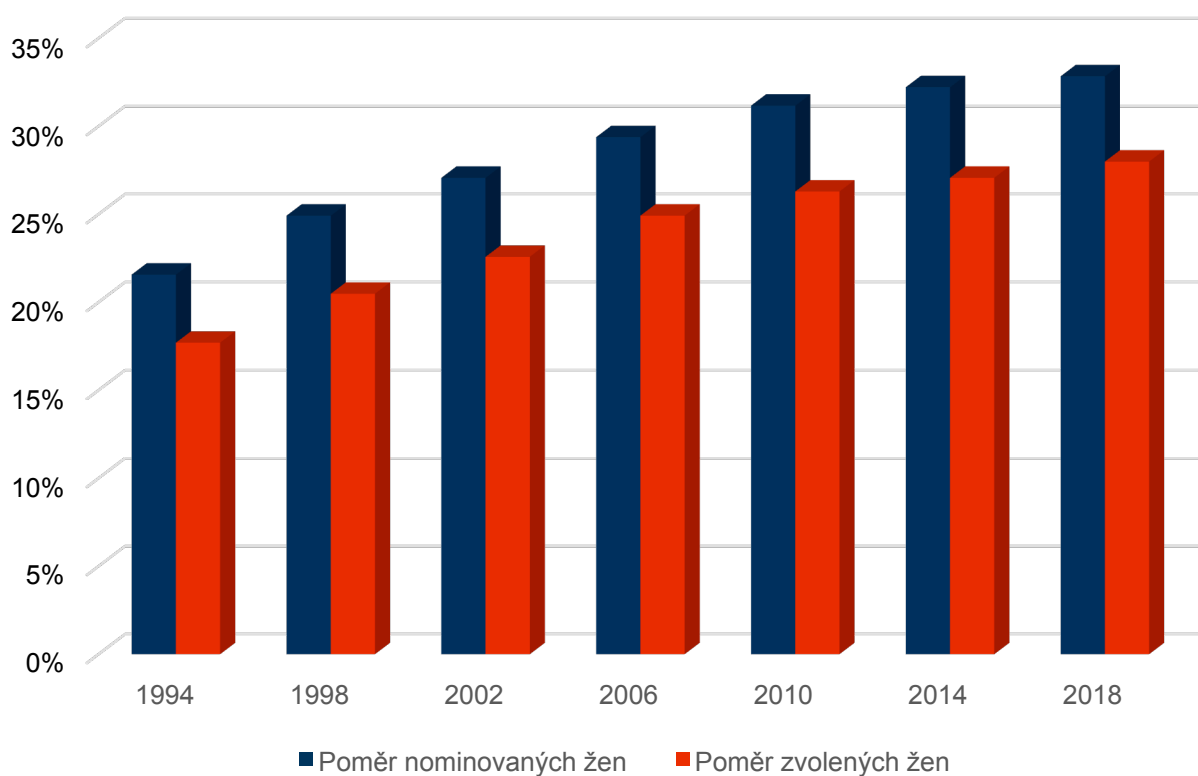
V první fázi jsou (podobně jako např. při volbách do Poslanecké sněmovny) mandáty přidělovány stranám. Počet hlasů odevzdaných pro volební stranu je dělen řadou po sobě jdoucích přirozených čísel (1, 2, 3, 4, 5 atd.) a takto vypočítané podíly jsou seřazeny podle velikosti až do počtu mandátů, které mají být v zastupitelstvu přiděleny. Poté, co jsou známy počty mandátů pro jednotlivé strany, zjišťuje se, kterým kandidujícím budou tyto mandáty přiděleny. Pro přidělení mandátu je zpravidla rozhodující místo na kandidátní listině, **přednostně jsou však mandáty přidělovány těm kandidujícím**, které a kteří obdrželi **nejméně o 10 % hlasů více, než byl průměr**¹⁹ hlasů na jednoho či jednu kandidující dané volební strany.

Dvě zásadní změny, kterými způsob přidělování mandátů v uplynulých letech prošel, přinesly jednak **značnou nepřehlednost systému**, jednak **omezily možnost výběru konkrétních kandidujících**. Do roku 1994 nebylo totiž pro přidělování mandátů konkrétním kandidujícím rozhodující místo na kandidátní listině. **Mandáty byly přidělovány dle absolutního počtu získaných hlasů** a na pořadí na kandidátní listině byl brán zřetel pouze v případě shodného počtu hlasů. Navíc do roku 2001 **nebylo stanoveno kvórum** (do skrutinia postupovaly všechny volební strany) a **počet hlasů byl dělen řadou po sobě jdoucích celých lichých čísel** (v současné úpravě je dělen řadou po sobě jdoucích přirozených čísel). Předchozí úprava proto byla otevřenější vůči menším subjektům a rozdělení mandátů bylo proporcionálnější než nyní, navíc způsob přidělování mandátů politickým subjektům i konkrétním kandidujícím byl pro voliče a voličky srozumitelnější.

Současný **složitý systém převodu hlasů na mandáty** značně komplikuje i vytvoření nějaké spolehlivé strategie, jak do komunálních zastupitelstev zvolit více žen. Díky tomu, že každý volič a každá volička mají k dispozici tolik hlasů, kolik je rozdělováno mandátů, mohou si teoreticky „složit“ vlastní zastupitelstvo. Tato možnost je však do značné míry blokována právě zmiňovanými úpravami volebního systému – mandáty jsou rozdělovány pouze stranám, které obdrží dostatečný počet hlasů a postupují do skrutinia, změna přepočtu hlasů na mandáty mírně zvýhodnila volební strany s největším ziskem hlasů a možnost výběru kandidujících ze strany voličstva byla značně omezena tím, že mandáty jsou konkrétním kandidujícím přidělovány zpravidla na základě pořadí na kandidátní listině.

¹⁹ Průměr vyjádřen celým číslem bez zaokrouhlení a počítá se následovně: celkový počet hlasů odevzdaných pro volební stranu se vydělí počtem kandidujících za tuto volební stranu.

Graf č. 10: Poměr žen mezi nominovanými a zvolenými do zastupitelstev měst a obcí v letech 1994–2018

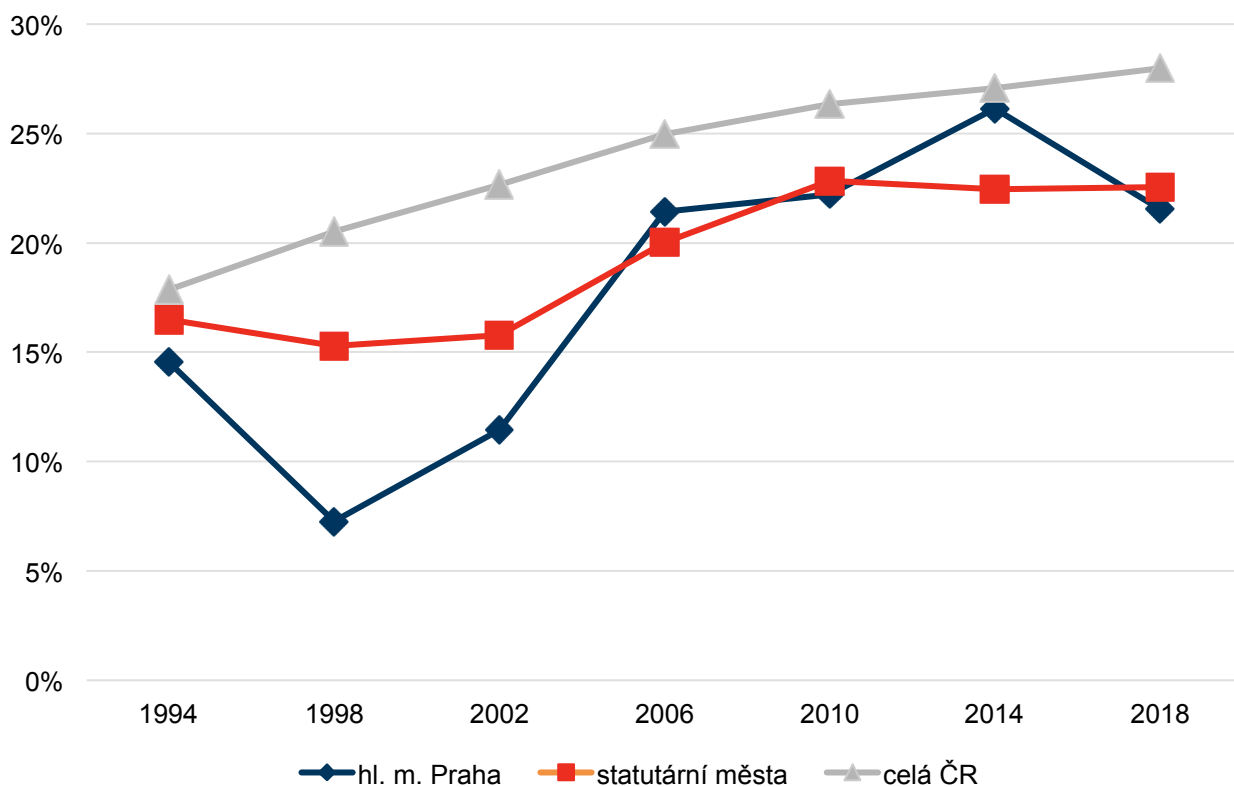

	1994	1998	2002	2006	2010	2014	2018
poměr žen mezi nominovanými	21,6 %	24,9 %	27,1 %	29,4 %	31,2 %	32,2 %	32,8 %
poměr žen mezi zvolenými	17,7 %	20,5 %	22,6 %	24,9 %	26,3 %	27,1 %	28,0 %

Zdroj dat: ČSÚ

I na úrovni měst a obcí, kde je zastoupení žen tradičně nejvyšší, je však **potřeba rozlišovat města podle velikosti**. Ve statutárních městech je zastoupení žen tradičně nižší, než je celkový poměr.

Graf č. 10: Poměr žen mezi zvolenými do zastupitelstev měst a obcí v letech 1994–2018 dle velikosti

Zdroj dat: ČSÚ